

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ

Ένα νησί γεμάτο μυστήρια

Το Νησί του Πάσχα

Θεωρείται το πλέον απομονωμένο νησί στον κόσμο. Οι κάτοικοί του το αποκαλούσαν σε παλαιότερες εποχές «Τε Πίτο Τε Χένουα» που σημαίνει «Ομφαλός της Γης». Σήμερα το ονομάζουν «Ράπα Νούι» που σημαίνει «μεγάλο νησί».

Το νησί του Πάσχα αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αρχαιολογικά και ανθρωπολογικά αινίγματα και πλήθος υποθέσεις έχουν διατυπωθεί, κατά καιρούς, σχετικά με τον πολιτισμό που κάποτε υπήρχε πάνω σε αυτό. Τα μυστηριώδη πέτρινα αγάλματα που βρίσκονται εκεί αποτελούν επίσης ένα μεγάλο μυστήριο, καθώς δεν είναι γνωστό το πώς ακριβώς κατασκευάστηκαν, τι αναπαριστούν και κυρίως το πώς τοποθετήθηκαν στη θέση τους.

South Pacific Ocean

EASTER ISLAND RAPA NUI ISLA DE PASCUA CHILE

Η καταγωγή των κατοίκων

- I. Η πρώτη θεωρία είναι ότι οι κάτοικοι είναι Πολυνήσιοι, καθώς η διάλεκτος τους ήταν πολυνησιακή, όπως και τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν, τα οποία ήταν πολυνησιακής τεχνοτροπίας.
- II. Αντιθέτως, ο Μετρό υποστήριζε ότι οι ιθαγενείς προέρχονταν από την Ασία και πίστευε πως είχαν φτάσει στο νησί με τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα του 11^{ου} π.Χ.
- III. Επίσης, ούτε ο Χέιερνταλ δεχόταν την πολυνησιακή καταγωγή των ιθαγενών, διότι οι Πολυνήσιοι, με τις πρωτόγονες τεχνικές τους δεν θα ήταν σε θέση να κατασκευάσουν και να μεταφέρουν τόσο μεγάλα αγάλματα, όπως τα Μοαί. Αναφερόμενος στις ομοιότητες ανάμεσα στα κολοσσιαία αγάλματα στα οροπέδια των Άνδεων και σε εκείνα του Ράπα Νούι, διατύπωσε μία πρωτότυπη θεωρία, σύμφωνα με την οποία οι κάτοικοι του νησιού του Πάσχα ήταν Ινδιάνοι της Αμερικής.

IV. Η θεωρία αυτή έγινε δεκτή με σκεπτικισμό από τον επιστημονικό κόσμο, και ο Χέιερνταλ πρότεινε μια άλλη λύση: οι ιθαγενείς ήταν χωρισμένοι σε δύο φυλές, τους «Ανθρώπους με τα Μακριά Αυτιά», οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι οι Ινδιάνοι από την Ανατολή, και τους «Ανθρώπους με τα Κοντά Αυτιά», οι οποίοι πιθανόν να ήταν οι Πολυνήσιοι από την Δύση. Διάφορες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν γύρω από αυτό το θέμα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπήρξε ανάμειξη εθνικών ομάδων, καθώς μερικές από αυτές απέδειξαν συμβατότητα DNA με τους Πολυνησίους, ενώ άλλες με τους Ινδιάνους.

Πάντως, η πιο αποδεκτή άποψη, μέχρι σήμερα, είναι η εξής:

Πριν από 12.000 χρόνια περίπου, ορισμένοι ασιατικοί πληθυσμοί διέσχισαν τον Βερίγγειο Πορθμό και έφτασαν μέχρι την Αλάσκα. Αυτοί οι πληθυσμοί προχώρησαν προς το νότιο τμήμα της αμερικάνικης ηπείρου δίνοντας ζωή στους μεγάλους πολιτισμούς του Μεξικού και του Περού. Την περίοδο της ισπανικής εισβολής, οι κάτοικοι του Περού είχαν πληροφορηθεί ότι υπήρχαν νησιά στον Ειρηνικό, επομένως ίσως, με την πάροδο του χρόνου, να είχαν κάνει εξερευνητικά ταξίδια στον ωκεανό, αποικίζοντας τα νησιά του, μεταξύ αυτών και το Ράπα Νούι.

Η πτώση του πολιτισμού

Οι πρώτοι σύγχρονοι άποικοι, Ευρωπαίοι εξερευνητές, τον 18ο αιώνα, όταν ανακάλυψαν το νησί, αναρωτήθηκαν πώς κάποιος θα μπορούσε να έχει επιζήσει σε μια τέτοια περιοχή χωρίς ούτε ένα δέντρο. Όλο το νησί ήταν καλυμμένο αποκλειστικά με σπάρτα, φτέρες και χόρτα. Πράγματι, αυτό ήταν ένα μυστήριο έως ότου τα πρόσφατα δείγματα γύρης των φυτών που λήφθηκαν από τους κρατήρες, έδειξαν ότι το νησί ήταν δασώδες με γιγαντιαίους φοίνικες, οι οποίοι τώρα έχουν εκλείψει. Επίσης δεν βρέθηκε ούτε ένα ιθαγενές είδος πουλιού, σαύρας, νυχτερίδας, ή έστω σαλίγκαρου! Τα μόνα ιθαγενή ζώα που καταμετρήθηκαν ήταν έντομα.

Με την απώλεια των δασών, το έδαφος άρχισε να διαβρώνεται. Σιγά σιγά τα φοινικόδεντρα μειώνονταν, ώσπου εξαφανίστηκαν τελειωτικά περί το 1.400 μ.Χ. Ένας άλλος πάλι σημαντικός τοπικός θάμνος, ο hau hau μειώθηκε δραστικά. Όταν ήρθαν οι Ευρωπαίοι, σε ολόκληρο το νησί βρήκαν έναν και μόνο τελευταίο τέτοιο θάμνο. Αλλά όχι μόνο τα φοινικόδεντρα και οι θάμνοι hau hau, αλλά κάθε άλλο είδος δέντρου εξαφανίστηκε.

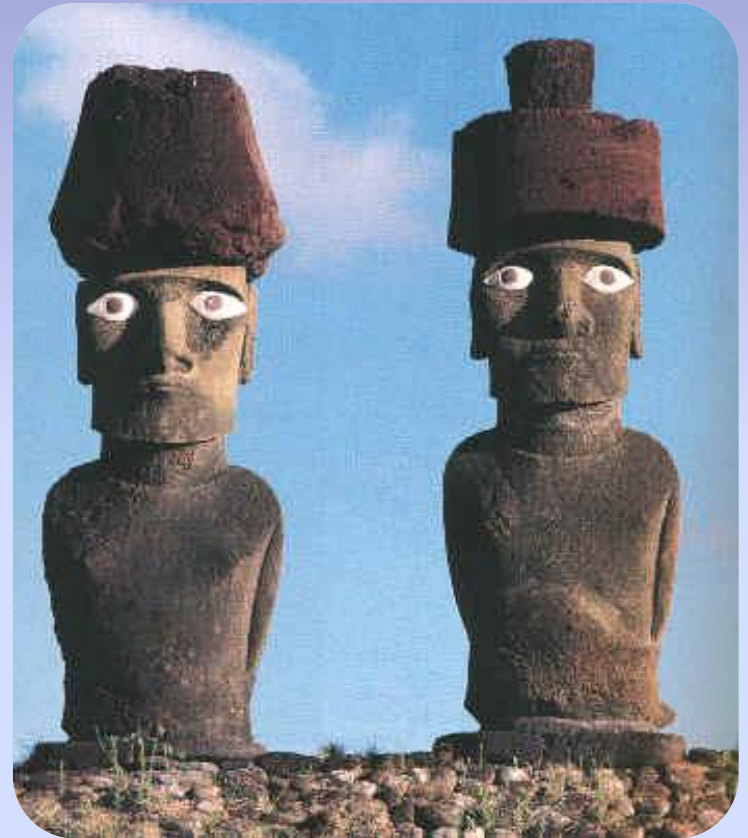
Η καταστροφή προχωρούσε καθώς οι άνθρωποι καθάριζαν τη γη για να φυτέψουν κήπους, έκοβαν δέντρα για να φτιάξουν κανό, ίσως για να μετακινήσουν και να ορθώσουν αγάλματα και για να ανάψουν φωτιά. Οι καλλιέργειες άρχισαν να αποτυγχάνουν. Η καταστροφή των ζώων του νησιού ήταν εξίσου ολοκληρωτική όσο και του δάσους: χωρίς καμιά εξαίρεση, κάθε είδος τοπικού πουλιού εξαφανίστηκε. Από τα αρχαιολογικά ευρήματα εκλείπουν και τα ίχνη διατροφής με δελφίνια και φαλινοειδή, περί το 1.500. Αφού εξολόθρευσαν τα πάντα, οι άνθρωποι εντατικοποίησαν την εκτροφή κοτόπουλων, που όμως προφανώς δεν επαρκούσε. και οι κάτοικοι ξεκίνησαν έναν εμφύλιο πόλεμο για τα λιγοστά αγαθά που έμειναν. Οι αιματηρές διαμάχες γίνονταν ανάμεσα στις δυο κυρίαρχες φυλές του νησιού, τους «ανθρώπους με τα Μακριά Αυτιά» και τους «ανθρώπους με τα Κοντά Αυτιά». Οι νικητές να έτρωγαν τους νεκρούς εχθρούς τους για να κερδίσουν δύναμη καθώς τα κόκαλα που βρίσκονται στο νησί φανερώουν τα στοιχεία αυτού του κανιβαλισμού.

Ο πολιτισμός και η κοινότητα του νησιού, που είχαν αναπτυχθεί επί 300 συνεχόμενα χρόνια, κατέρρευσαν. Έτσι κατέληξε ένα νησί ερημικό, αραιοκατοικημένο (με πληθυσμό περί τους 2.000). Όσο για τους πρώτους εξερευνητές που αποβιβάστηκαν σε αυτό φέρθηκαν με βαρβαρότητα στους κατοίκους του, τους οποίους συχνά χρησιμοποιούσαν ως κινούμενους στόχους για σκοποβολή. Το 1774 μ.Χ. αποβιβάστηκε στο νησί ο θαλασσοπόρος και εξερευνητής πλοίαρχος Κουκ, σύμφωνα με τον οποίο, ο πληθυσμός του νησιού ήταν τότε μόλις μερικές εκατοντάδες (600-700 άτομα). Τον 19ο αιώνα και ειδικά το 1862 ο υγιής πληθυσμός του νησιού οδηγήθηκε στη δουλεία, από περουβιανούς δουλεμπόρους, και αυτό ήταν το τελειωτικό πλήγμα. Κατάφεραν να επιστρέψουν μόλις 10 - 15 άτομα ανάμεσα στα οποία βρίσκονταν και φορείς του μικρόβιου της ευλογιάς. Έτσι αποδεκατίστηκε ο πληθυσμός το νησιού και αναφέρεται πως το 1877 είχαν απομείνει 111 εξασθλιωμένα άτομα. Σήμερα, ο πληθυσμός του νησιού εκτιμάται ότι αριθμεί κοντά στις δύο χιλιάδες άτομα, ανάμεσα στους οποίους υπάρχουν και αρκετοί έποικοι από τη Χιλή. Και ενώ η προσάρτηση του νησιού στη Χιλή έγινε το 1888 οι κάτοικοί του απέκτησαν πλήρη δικαιώματα Χιλιανού πολίτη το 1965.

Μοάι

Είναι μονόλιθοι που αναπαριστούν ανθρώπινα πρόσωπα, ορθώνονται συνήθως σε ειδικά κατασκευασμένες εξέδρες από βασάλτη, τα Άχου, και βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το νησί, είτε σε ομάδες είτε μόνα τους, αλλά πάντα στραμμένα προς το εσωτερικό του νησιού. Κατά κύριο λόγο αναπαριστούν ανδρικές μορφές και πολύ σπάνια γυναικείες. Το 1993 καταμετρήθηκαν στο Νησί του Πάσχα 886 Μοάι. Κάποια έχουν ένα χαρακτηριστικό «καπέλο» το οποίο από πολλούς θεωρείται ως κάποιο διάδημα ή σαρίκι. Ενώ το ψηλότερο Μοάι που μέχρι σήμερα εντοπίζεται όρθιο πάνω σε άχου είναι εκείνο του Τε Πίτο τε Κούρα, ύψους 9,89 μέτρων, ανακαλύφθηκε ένας ημιτελής μονόλιθος 21 μέτρων περίπου και βάρους δεκάδων τόνων.

Είναι ασαφές γιατί οι κάτοικοι του νησιού του Πάσχα κατασκεύαζαν αγάλματα σε τέτοιο μεγάλο βαθμό. Η κατασκευή των αγαλμάτων σταμάτησε ξαφνικά, περίπου το 1680 μ.Χ. για άγνωστο λόγο. Και για να ολοκληρωθεί το μυστήριο, ενώ μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1840 τα Μοάι περιγράφονται ακόμη όρθια και ορατά από μακριά, έως το 1864 όλα τους είχαν αναποδογυριστεί, ακόμη και από τους ίδιους τους κατοίκους του νησιού, επειδή από τα τέλη του 18ου αιώνα οι ιθαγενείς είχαν ξεχάσει τη σημασία τους και τα αντιμετώπιζαν με μεγάλη περιφρόνηση.

Υπάρχουν πολλοί πιθανοί λόγοι για την καταστροφή ή την κατάρρευση των Μοάι. Οι σεισμοί, τα παλιρροϊκά κύματα, ακόμη και οι αιματηροί φυλετικοί πόλεμοι που διεξάχθηκαν στο νησί λίγο πριν την άφιξη των λευκών κατοίκων, μια περίοδος την οποία οι κάτοικοι μέχρι σήμερα αποκαλούν «ο πόλεμος της πτώσης των αγαλμάτων».

Η κατασκευή των αγαλμάτων

Κάθε άγαλμα φτιαχνότανε στο λατομείο. Η μαλακή ηφαιστειακή τέφρα ήταν τέλειο υλικό για τη γλυπτική αγαλμάτων. Αίνιγμα καλύπτει την **κοπή των αγαλμάτων** η οποία θεωρητικά πρέπει να γινόταν με πέτρινα εργαλεία, κάτι πρακτικά σχεδόν αδύνατο!

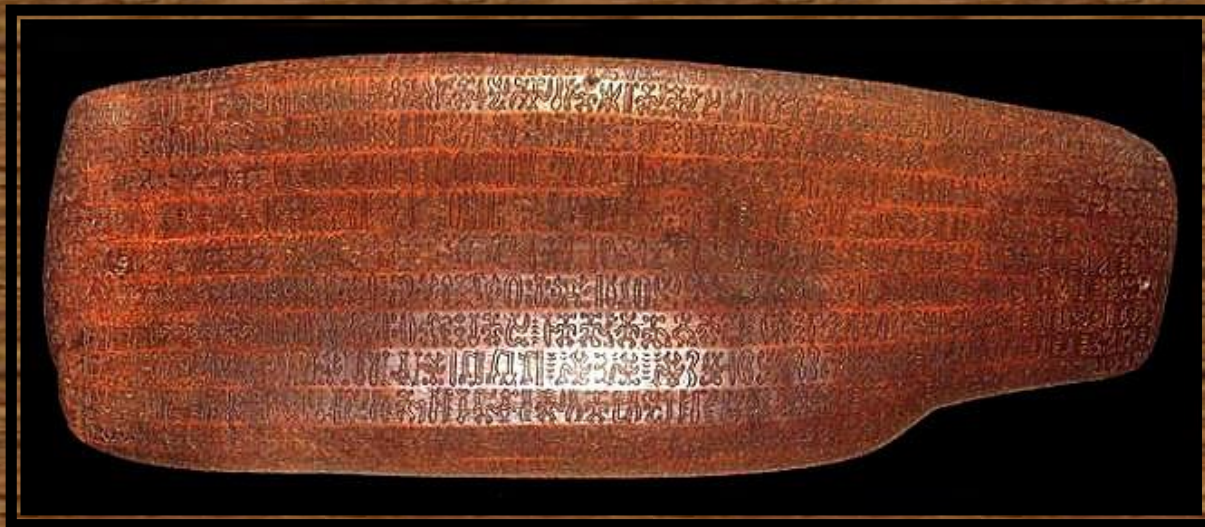
Στοιχείο της δυσκολίας της **μετακίνησης των αγαλμάτων**, είναι τα κατά μήκος των αρχαίων μονοπατιών σπασμένα και εγκαταλελειμμένα αγάλματα. Το πρόβλημα είναι πως με την υποτυπώδη τεχνολογία που διέθεταν οι φυλές του νησιού και μη γνωρίζοντας τη χρήση του τροχού ήταν αδύνατο να μεταφερθούν τα αγάλματα, κάθε ένα εκ των οποίων ζυγίζει δεκάδες τόνους, όπως και το ανυψωθούν και να τοποθετηθούν τα Πουκάο στα κεφάλια τους. Γύρω από αυτό το θέμα της μεταφοράς των αγαλμάτων έχουν προταθεί διάφορες λύσεις αλλά όλες τους αποδείχθηκαν μη ιδιαίτερα πρακτικές και εξαιρετικά χρονοβόρες. Άλλωστε δεν υπήρχαν καν ούτε ζώα έλξης στο νησί. Πόσο μάλλον που δεν υπήρχε ξυλεία για οποιεσδήποτε μηχανικές κατασκευές, ούτε καν τα κατάλληλα δέντρα για να φτιαχτούν σκοινιά!

ΘΕΩΡΙΕΣ

- Κατά καιρούς διατυπώθηκαν διάφορες εξωφρενικές απόψεις για πιθανή εξωγενή προέλευση αυτού του πολιτισμού, με αποκορύφωμα τη θεωρία του διαβόητου, τη δεκαετία του '60, Έρικ φον Ντένικεν, ότι τα μνημεία κατασκευάστηκαν από εξωγήινους που έχασαν το δρόμο τους και έκαναν με αυτό τον τρόπο σινιάλο για να έρθει βοήθεια!
- Ένας από τους επιστήμονες που ταξίδευαν με τον Κουκ ερμήνευσε τα Μοάι ως συμβολικές απεικονίσεις των νεκρών αρχηγών.
- Σε ότι αφορά τη **χρήση** των αγαλμάτων, υπάρχουν αρκετές απόψεις και για αυτό το θέμα. γύρω από τα αγάλματα πραγματοποιούνταν τελετές. Επίσης, θρύλοι των ιθαγενών του νησιού μιλούν για τη μαγική δύναμη Μάνα η οποία εκπέμπεται από τα μάτια των αγαλμάτων, τα οποία είναι πάντα στραμμένα προς το εσωτερικό του νησιού για να δέχονται οι κάτοικοι τη θετική τους ενέργεια. Σύμφωνα με αυτούς τους θρύλους τα αγάλματα – κεφαλές αποκτούσαν η μαγική τους δύναμη μετά την τοποθέτηση των «καπέλων» Πουκάο επάνω τους.

Ρόνγκο ρόνγκο

Το 19ο αιώνια ανακαλύφθηκαν στο νησί του Πάσχα σύμβολα - φαίνεται να είναι ένα είδος γραφής ή πρωτογραφής - πάνω σε ξύλινες πλάκες, οι οποίες ονομάζονται «κο χάου ρόνγκο ρόνγκο». Τα ρόνγκο ρόνγκο φέρουν περίπου 120 σύμβολα τα οποία αναπαριστούν κυρίως πουλιά, ψάρια, φυτά, θεούς και διάφορα γεωμετρικά σχήματα και δεν αποτελούν ιερογλυφικό σύστημα γραφής, σε αντίθεση με ό,τι μπορεί να φανεί. Κάθε γραμμή αυτής της γραφής είναι χαραγμένη ανάποδα από την προηγούμενή της, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα πως για την ανάγνωσή τους απαιτείτο διαρκής περιστροφή της πινακίδας. Δυστυχώς, στις μέρες μας, διατηρούνται μόνο 21 πλάκες, σκορπισμένες σε μουσεία του κόσμου, καθώς οι ιεραπόστολοι κρίνοντας πως ήταν αντικείμενο ειδωλολατρίας, κατέστρεψαν αρκετές από αυτές. Τα «ρόνγκο - ρόνγκο» χρησιμοποιούνταν μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα, οπότε και η γνώση τους ξεχάστηκε. Σήμερα οι κάτοικοι του νησιού γράφουν στα ισπανικά, ενώ μερικοί προσπαθούν να γράψουν στη μητρική τους γλώσσα Ραπανούι με το λατινικό αλφάβητο.

Από την ανακάλυψή τους μέχρι σήμερα έγιναν πολλές προσπάθειες για να διαβαστούν τα σύμβολα. Οι προσπάθειες αυτές δεν απέδωσαν καρπούς ή θεωρήθηκαν ανεπαρκείς:

- ❑ Χάρη στις μελέτες του Γερμανού Thomas Barthel και στην ανακάλυψη ενός δισκίου που περιείχε ένα σεληνιακό ημερολόγιο, το λεγόμενο δισκίο Μαμάρι, έχουν αποκρυπτογραφηθεί μονάχα μερικά σύμβολα αυτού του συστήματος γραφής.
- ❑ Επίσης στο βιβλίο «Λεμουρία» αναφέρεται πως ο ερευνητής Γ. Τζ. Τόμσον είχε κατορθώσει να αποκρυπτογραφήσει δυο από αυτές με τη βοήθεια ενός ηλικιωμένου ιθαγενή. Αναφέρεται σε μία μεταξύ άλλων: «Όταν δημιουργήθηκε για πρώτη φορά αυτό το νησί και έγινε γνωστό στους προγόνους μας, τη χώρα διέσχιζαν δρόμοι, όμορφα στρωμένοι με λείες πλάκες. Ήταν τόσο καλά τοποθετημένες η μία δίπλα στην άλλη που δεν έβλεπες καμία να προεξέχει. Καφεόδενδρα φύτεωναν δίπλα – δίπλα στις άκρες των δρόμων. Οι κορυφές τους έσμιγαν και τα κλαδιά τους μπλέκονταν σαν μυώνες...»
- ❑ Επιπλέον , όταν το 1968 ο τότε επίσκοπος της Ταιτής, ονόματι Ζωσσέν, ανακάλυψε με δυσκολία μόλις πέντε πινακίδες Ρόνγκο – Ρόνγκο, προσπάθησε να τις αποκρυπτογραφήσει με τη βοήθεια ενός ιθαγενή του μόνου που ισχυριζόταν ότι μπορεί. Όμως τα λόγια δεν οδηγούσαν σε κάποιο νόημα, έμοιαζαν ασύνδετα και έτσι αρκέστηκε να κρατήσει σημειώσεις περίπου 300 σελίδων που ωστόσο εξαφανίστηκαν.

- ❑ Ο ερασιτέχνης γλωσσολόγος Γκιγιόμ ντε Χεβεσί, όμως, βασισμένος σε μια παράδοση σύμφωνα με την οποία ο ήρωας μετανάστης Χότου Ματούα είχε φτάσει στο νησί μεταφέροντας 67 πλάκες, υπέθεσε ότι αυτές αποτελούσαν χιλιετή απομεινάρια που διατήρησαν από γενιά σε γενιά οι ιθαγενείς ως ανάμνηση του τόπου απ' όπου κατάγονταν. Με αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί η παντελής αδυναμία να αποκρυπτογραφηθούν οι πλάκες από τους σύγχρονους νησιώτες.
- ❑ Ο αμερικάνος ειδικός της πολυνησιακής φιλολογίας Στίβεν Φίσερ ανακοίνωσε το 1996 ότι κατάφερε να αποκρυπτογραφήσει πολλές από τις πλάκες και πως πρόκειται για ιερά κείμενα γραμμένα σε 120 πικτογράμματα, στα οποία περιγράφεται η δημιουργία του κόσμου μέσα από μύθους με ερωτικό περιεχόμενο.
- ❑ Υπάρχει και μια άλλη θεωρία, διατυπωμένη από τον Αλφρέντ Μετρό, η οποία θεωρείται ως η πιο βάσιμη. Κατά την άποψή του, τα χαρακτηριστικά δεν ήταν δείγμα γραφής για ανάγνωση, αλλά αποτελούσαν ένα σύστημα απομνημόνευσης που είχε εξαρχής χαραχτεί σε κομμάτια ξύλου, πάνω στα οποία τα « ρόνγκο-ρόνγκο», δηλαδή οι θρησκευτικοί ύμνοι, βοηθούσαν στο να επαναφέρουν οι άνθρωποι στην μνήμη τους τα κείμενα που επρόκειτο να απαγγελθούν.
- ❑ Επιπλέον, υπάρχει και μια άλλη θεωρία, σύμφωνα με την οποία οι ντόπιοι ιερείς είναι ακόμη σε θέση να αποκρυπτογραφήσουν τα «ρόνγκο-ρόνγκο», αλλά προτιμούν να διαφυλάσσουν το μυστικό, επειδή τέτοιες πλάκες θεωρούνται ιερές και προστατευμένες από ταμπού.

Συμμετείχαν οι:

- I. Γιαννάκος Ζαφείρης
- II. Κουτσούκης Βασίλης
- III. Μπούρας Απόστολος
- IV. Πάνου Παρασκευή